

ORTAOKUL 5.SINIF TÜRKÇE DERS KİTABINDAKİ HİKÂYE EDİCİ METİNLERİN HİKÂYE HARİTASI YÖNTEMİNE GÖRE İNCELENMESİ

Lokman KARADUTLU*, Yasin KILIÇ**

Makale Geliş Tarihi: 16.07.2022

Makale Kabul Tarihi: 30.08.2022

Özet

Bu çalışmada ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan öyküleyici metinlerin hikâye haritası yöntemine uygun incelenerek hikâye elementlerini bulundurma düzeyinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda nitel araştırma kapsamında ayrıntılı doküman analizi yapılmıştır. Araştırmanın materyalini, Anıttepe Yayıncılık tarafından yayınlanan “Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı” nda bulunan öyküleyici metinler oluşturmaktadır. Kitapta belirlenen 13 öyküleyici metin betimsel analizle ayrıntılı olarak incelenmiştir. Çalışmada ulaşılan verilerin analizinde Çoşkun (2005) tarafından hazırlanan “Hikâye Elementleri Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır. Bu çalışmada; ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan öyküleyici metinler, hikâye elementleri değerlendirme ölçeğine göre puanlandırılmıştır. “Hikâye edici metinlerde bulunan metin elementlerin düzeyi nasıldır?” sorusuna cevap aranmıştır. Çalışma sonucunda elde edilen veriler hikâye edici metinlerde hikâye elementlerini bulundurma düzeylerinin farklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmanın sonucunda hikâyeler “olay örgüsü” bakımından başarılı bir biçimde kurgulanırken, zaman, mekân, kahramanlar ve mesaj bakımından aynı başarı gösterilememiştir. Genel itibariyle Türkçe ders kitabında yer alan öyküleyici metinlerin, hikâye elementlerini bulundurma seviyesi istenilen düzeyde olmadığı tespit edilmiştir. Bu bakımdan kitaplarda yer alacak hikâye edici metinlerin hikâye elementlerini bulundurma durumuna bakılarak kitaplara alınması ve uzmanlar tarafından oluşturulmuş hikâye haritalama şemalarına yer verilmesi metinlerin hikâye elementleri bulundurma düzeyini arttıracaktır.

Anahtar Kelimeler: Hikâye, ders kitabı, hikâye elementleri

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, lokman406.lk@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0067-3243

** Doç. Dr., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, ykili@agri.edu.tr mail adresi, ORCID:0000-0001-6530-8469

EXAMINATION OF STORY TEXTS IN THE SECONDARY SCHOOL 5TH GRADE TURKISH LESSON BOOK ACCORDING TO THE STORY MAP METHOD

Abstract

In this study, it is aimed to determine the level of presence of story elements by examining the narrative texts in the secondary school 5th grade Turkish textbook in accordance with the story map method. In this direction, detailed document analysis was carried out within the scope of qualitative research. The material of the research consists of the narrative texts in the "Secondary School 5th Grade Turkish Textbook" published by Anıttepe Publishing. The 13 narrative texts identified in the book were analyzed in detail with descriptive analysis. In the analysis of the data obtained in the study, the "Story Elements Evaluation Scale" prepared by Çoşkun (2005) was used. In this study; The narrative texts in the secondary school 5th grade Turkish textbook were scored according to the story elements evaluation scale. "How is the level of text elements found in narrative texts?" The answer to the question has been sought. As a result of the study, it was concluded that the levels of presence of story elements in narrative texts were different. As a result of this study, while the stories were successfully constructed in terms of "plot", the same success was not achieved in terms of time, place, heroes and message. In general, it has been determined that the narrative texts in the Turkish textbook are not at the desired level of having the story elements. In this respect, including the narrative texts in the books by considering the presence of the story elements and including the story mapping schemes created by the experts will increase the level of the texts to have the story elements.

Keywords: Story, textbook, story elements

1. GİRİŞ

Türkçe dersleri, bir şeyi bilme dersi olmaktan öte bir beceri kazanma, yapabilme dersidir. Okuma, dinleme, yazma, konuşma yapabilme; anlama, anladığını sözlü ya da yazılı olarak etkili ve doğru anlatabilme dersidir (Göçer, 2017). Bu becerilerin kazandırılmasında çeşitli araçlar kullanılmaktadır. Bunların başında ise çeşitli türlerdeki metinler gelmektedir (Kolaç & Dal, 2021). Türkçe derslerinin büyük bir bölümü metin temelli işlendiğinden öğrencileri Türkçenin en güzel metin örnekleri ile buluşturmak son derece önemlidir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2018) metin türleri üç başlık altında ele alınmaktadır. Bunlar: bilgilendirici metinler, hikâye edici metinler, şiir. Ortaokul 5.sınıfta anı, dilekçe, e-posta, haber metni, mektup, çizgi roman, fabl, hikâye, masal, roman, tiyatro, şarkı, türkü, şiir gibi çeşitli metin türlerine yer verilmiştir (MEB, 2018). Program incelendiğinde bütün sınıf düzeylerinde mutlaka yer verilmesi gereken tür hikâye olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hikâye edici metinler olay, kahramanlar, mekân, zaman ve mesaj öğelerini içerir (Temizyürek & Türkben, 2021). Hikâye edici metin yapısını daha çok hikâyelerde, masallarda, efsanelerde, fabllarda ve olay anlatımında görmekteyiz (Güneş, 2013). Hikâye edici metinler, çocukların dil zevki kazanmalarında ve hayal dünyalarının gelişiminde büyük katkıya sahiptir. Kitapla tanışma ve kitap okuma zevki hikâye edici metinler aracılığıyla başlamaktadır. Çocuklar bu metinler aracılığıyla farklı dünyaları keşfeder, çeşitli deyim, atasözü ve sözcüklerle kelime haznelerini geliştirmelerinin yanı sıra bu tür metin yapıları ile tanışıp zihninde hikâye şablonu ile ilgili bir şema oluşur (Önal & Maden, 2020). Hikâye edici metin yapısı; serim, düğüm ve çözüm olmak üzere üç bölümden oluşur. Bu yapının daha iyi

anlaşılması ve zihinde yapılandırılması için çeşitli görsel şemalar kullanılmaktadır (Güneş, 2013). Bu şemalardan biri de hikâye haritasıdır.

Hikâye haritası, hikâye öğelerinin bir kısmının veya hepsinin bu öğeler arasındaki ilişkinin şema halinde gösterimidir (Davis & McPherson, 1989; Akt. Bozpolat, 2012). Başka bir ifadeyle “Hikâye haritası, hikâye yapısını oluşturan elementlerin birbiriyle ilişkilendirilerek görsel hale getirildiği bir şema tekniğidir.” (Karadutlu, 2022). Hikâyenin görsel bir şema üzerinde çözümlenmesi, çocukların dikkatlerini önemli ayrıntılar üzerinde yoğunlaştırarak önemsiz bilgilerin ayırt edilmesinde, hikâye elementleri üzerinde yoğunlaştırarak bunların kavranmasında etkili olmaktadır (Akyol, 2010).

Hikâye haritası yöntemi kullanılarak çözümlenen bir hikâye edici metnin, öğrencilerin okuduklarını anlama becerisi kazandırmanın yanı sıra farklı faydalar da sağlamaktadır. Bunlar: Somut işlemler döneminden soyut işlemler dönem geçiş yapan öğrencilerin zihinlerinde görsel bir şema oluşturmalarını sağlar. Bu şema sayesinde bilgilerin zihinde unutulmasını engeller. Öğrencilerin soru sorma ve cevap verme becerisini geliştirdiğinden derslere aktif olarak katılımlarına yardımcı olur. Oluşturulan görsel şema içerisine önemli bilgilerin yerleştirilmesi, önemsiz bilgilerin ayırt edilmesini sağlar (Akyol, 2010). Bu şema sayesinde öğrenci metinde hangi bölüme odaklanacağını bildiğinden metni daha kolay anlama imkânı elde eder (Çoban & Tabak, 2011).

Somut işlemler döneminden soyut işlemler dönemine geçiş aşamasında olan ortaokul 5. Sınıf öğrencileri bu dönemde günlük yaşamda karşılaştıkları olayların sebeplerini, sorunları ve bu sorunların çözüm önerilerini hikâye edici metinlerde bulabilirler. Bu metinler yardımıyla sınırlı olan hayat tecrübeleri zenginleşir, günlük hayatta karşılaşılan problemlere çözüm üretme becerisi gelişir ve olayların sebepleri üzerine düşünme imkânı elde etmiş olurlar (Oğuzkan, 2000). Bu bakımda nitelikli bir hikâye edici metin, çocukların bilişsel, duyuşsal ve dil gelişimine olumlu etkileyecektir. Bu hususlar dikkate alındığında ortaokul kademesindeki ders kitaplarında yer alan hikâye edici metinlerin hikâye elementlerini bulundurma düzeyi önemli hale gelmektedir. Bu çalışmamız, ortaokul kademesinde ders kitapları hazırlanırken kitaplarda yer alan hikâye edici metinlerin, hikâye elementlerini bulundurma düzeyi dikkate alınarak ders kitaplarına alınması noktasında önemli katkı sağlayacaktır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmayla ortaokul 5.sınıf Türkçe ders kitabında bulunan öyküleyici metin türlerini hikâye haritası yöntemine göre inceleyerek bu metinlerin metin elementlerini bulundurma düzeyini belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıda yer alan sorulara yanıt aranmaya çalışılmıştır:

1. Ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan hikâye edici metinlerin, “Hikâye Elementlerini Değerlendirme Ölçeği”ne göre puan durumu nasıldır?

2. Hikâye edici metinlerde bulunan metin elementlerinin düzeyi nasıldır?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma modeli benimsenmiştir. Nitel araştırma yöntemi kapsamında ayrıntılı doküman analizi yapılmıştır. “Doküman analizi, yazılı belge içeriğinin titizlikle ve sistematik bir şekilde analiz edilmesini kapsar.” (Wach, 2013).

2.2. Araştırmanın Materyali

Nitel araştırma yöntemi çerçevesinde doküman incelemeye ilerlenen bu çalışmada Anıttepe Yayıncılık tarafından hazırlanan “Ortaokul 5.Sınıf Türkçe Ders Kitabı” detaylı analizi yapılmıştır. Araştırmanın materyalini, “Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu”nun 2019-2020 öğretim yılında itibaren 5 (beş) yıl süreyle kabul edilen Türkçe ders kitabında bulunan 13 öyküleyici metin (okuma ve dinleme) oluşturmaktadır. “5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı” nda bulunan toplam 8 tema içerisinde “Bilim ve Teknoloji” teması dışında bütün temalarda en az bir adet hikâye edici metin türüne yer verildiği tespit edilmiştir. Araştırmada verilerin geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak için uzman görüşünden yararlanılmıştır.

Tablo 1. İncelenen hikâye edici metinler

Sınıf	Hikâye Edici Metin
5	İlk Ders
5	6 Mart 1915 Gecesi
5	Bir Temmuz Gecesi
5	Bu Nehir Bizim
5	Deprem
5	Vatan Yahut Silistre
5	Boğaç Han
5	Çocuk Bahçesindeki Bekçi
5	Özgürlük
5	Çitlembik
5	Tavşan ile Kaplumbağa
5	İyiliğin Değerini Bilen Kim?
5	Yaşama Sevinci
Toplam 13 Hikâye Edici Metin	

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada veri toplama aracı olarak “Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu”nun 2019-2020 öğretim yılında itibaren 5 (beş) yıl süreyle uygun bulunan Anıttepe Yayıncılık tarafından yayınlanan Türkçe ders kitabı kullanılmıştır. Öncelikle kitapta yer alan 13 hikâye edici metin (okuma ve dinleme) belirlenmiştir. Elde edilen hikâye edici metinler betimsel analiz yöntemine uygun bir şekilde incelenmiştir. Betimsel analiz; araştırma sonucunda ulaşılan nitel verilerin kaydedilmesi, bulguların tarif edilmesi ve tarif edilen bulguların daha önce belirlenen temalara uygun bir şekilde yorumlanmasıdır. (Yıldırım & Şimşek, 2011).

Hikâye edici metinler Çoşkun (2005) tarafından hazırlanan “Hikâye Elementleri Ölçeği”ne göre analiz edilmiştir. Bu ölçekte yer alan unsurlar ve puan aralığı şu şekildedir:

1. Girişim: 0-4 puan
2. Amaç: 0-3 puan
3. Zaman: 0-2 puan
4. Başlatıcı olay: 0-2 puan
5. Ana Karakter: 0-2 puan
6. Mekân: 0-2 puan
7. Sonuç: 0-2 puan
8. Tepki: 0-2 puan

Ölçeği incelediğimizde bir hikâye edici metnin alabileceği tam puan 19’dur. Araştırmada hikâye edici metinlerin almış olduğu puanlar tespit edildikten sonra 100 üzerinden değerlendirilerek hikâye edici metinlerin başarı puanları ortaya çıkarılmıştır. Ek 1’de Çoşkun (2005) tarafından hazırlanan öyküleyici edici metinlerin puanlamasının nasıl yapılacağı açıklanmıştır.

Nitel araştırmalarda güvenilirlik nicel araştırmalardan daha farklıdır. Nitel araştırmalarda güvenilirliği artırmanın birçok yolu bulunmaktadır. Bunlardan biri de araştırmanın her bir basamağının ve izlenen yolun ayrıntılı olarak tanımlanmasıdır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, & Demirel, 2020). Bu çalışmada doküman analizi yaklaşımı kapsamında her bir detayın ayrıntılı betimlemesi yapılmıştır.

3. BULGULAR

Bu çalışmada “Hikâye edici metinlerin, hikâye elementleri değerlendirme ölçeğine göre almış olduğu puanlar nasıldır?” şeklinde belirtilen birinci alt probleme ilişkin elde edilen bulgular Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2. Ortaokul 5.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan hikâye edici metinlerin, “hikâye elementleri değerlendirme ölçeği ”ne göre puanlaması

Hikâye Edici Metinler	Ana karakter	Mekân	Zaman	Başlatıcı olay	Amaç	Girişim	Sonuç	Tepki	Toplam puan
İlk Ders	2	1	2	1	2	3	1	1	13
6 Mart 1915 Gecesi	1	2	2	2	3	3	2	1	16
Bir Temmuz Gecesi	1	1	2	2	2	2	1	1	12
Bu Nehir Bizim	1	1	1	2	2	4	1	1	13
Deprem	1	2	2	2	2	2	0	0	11
Vatan Yahut Silistre	1	2	2	2	2	3	1	1	14
Boğaç Han	1	1	0	1	2	3	1	0	9
Çocuk Bahçesindeki Bekçi	1	2	2	2	2	2	2	1	14
Özgürlük	2	1	0	2	2	2	2	1	12
Çitlembik	1	1	0	2	2	4	1	1	12
Tavşan ile Kaplumbağa	1	1	1	1	2	2	2	2	12
İyiliğin Değerini Bilen Kim?	1	1	1	1	2	4	2	1	13
Yaşama Sevinci	1	2	1	1	2	3	2	1	13

Çoşkun (2005) tarafından hazırlanan hikâye elementleri değerlendirme ölçeğinde belirtildiği üzere puanlama ana karakter üzerinden yapılmıştır. Bu değerlendirme sonucunda en yüksek puanı (16) “6 Mart 1915 Gecesi” adlı metin alırken en düşük puanı ise (9) “Boğaç Han” adlı metin almıştır.

Tablo 2 incelendiğinde bütün metinlerde “ana karakter” e yer verilirken iki metinde ana karakter detaylı bir şekilde betimlenerek ele alınmıştır. Üç metinde herhangi bir zaman unsuru belirtilmemişken iki metinde de ana karakterin vermiş olduğu tepki söylenmemiştir. Aynı tabloya göre “başlatıcı olay” unsuru metinlerde başarılı bir şekilde işlenmiştir. Sekiz metnin bu başlıkta tam puan aldığını görmekteyiz. En düşük puan alan metinde zaman ve tepki unsuru yer almadığı görülmektedir. En fazla puanı alan metinde “ana karakter” ve “teпки” ile ilgili eksiklikler dikkat çekmektedir.

Eşit puan alan iki metin diğer başlıklarda eksiklikleri olmasına rağmen “girişim” başlığında alınabilecek en yüksek puanı alması dikkat çekmektedir. Metinlerin “teпки” başlığında yetersiz kalmaları önemli bir eksiklik olarak göze çarpmaktadır. Aşağıda Tablo 3’te metinlerde bulunan elementlerin düzeyine ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo 3. Ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki hikâye edici metinlerde bulunan metin elementlerinin seviyeleri

Metin Elementi	Puan Aralığı	Hikâye Sayısı	Ortalama	Başarı Yüzdesi
Ana Karakter	(0-2)	13	1,15	%57,69
Mekân	(0-2)	13	1,38	%69,23
Zaman	(0-2)	13	1,23	%61,53
Başlatıcı Olay	(0-2)	13	1,61	%80,76
Amaç	(0-3)	13	2,07	%69,23
Girişim	(0-4)	13	2,84	%71,15
Sonuç	(0-2)	13	1,38	%69,23
Tepki	(0-2)	13	0,92	%46,15
Metin Elementleri	(0-19)	13	12,61	%66,39
Toplam Puanı				

Tablo 3'ü incelediğimizde ortaokul 5.sınıf Türkçe ders kitabındaki öyküleyici metinlerde hikâye elementlerinden başarı oranı en yüksek %80,76 ile “başlatıcı olay” olmuştur. Diğer metinlerdeki başarı ortalaması ise şu şekildedir: %71,15 ile “girişim” %69,23 ile “mekân” ve “sonuç” %61,53 ile “zaman” %57,69 “ana karakter” %46,15 ile “tepki” olmuştur. Metin elementlerinin toplam başarı puan ortalaması ise %66,39 olarak bulunmuştur. Bu bulgular dikkate alındığında 5.sınıf Türkçe ders kitabında hikâye elementleri bulundurma yönünden yüksek düzeyde olduğunu söyleyemeyiz.

4. TARTIŞMA

Alan yazın incelendiğinde Akça (2004)'nın 4. sınıf Türkçe ders kitaplarından rasgele seçilen 75 hikayenin hikaye yapısına uygunluğunu incelediği çalışmada hikayelerde en yüksek düzeyde bulunan hikaye elementinin %100 ile “dekor” olurken en düşük düzeyde bulunan hikaye elementi ise %38,7 ile “tepki” olmuştur. Ortaokul 5.sınıf Türkçe ders kitabında bulunan hikâye edici metinlerin, hikâye haritası yöntemine göre hikâye elementlerini bulundurma düzeyinin araştırıldığı bu çalışmamızla karşılaştırıldığında her iki çalışmada da “tepki” en az yer verilen hikâye elementi olurken en fazla yer verilen hikâye elementi yukarıda bahsedilen çalışmada “dekor” olurken bu çalışmada “başlatıcı olay” olmuştur. İncelenen hikâye sayısı ve kullanılan “Hikâye Elementleri Bulundurma Ölçeği”nin farklı olması bu durumda etkili olabilir.

Çoban & Tabak, (2011) ilköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan 5 hikâye edici metnin hikâye elementlerini bulundurma düzeylerini araştırdıkları çalışmalarında incelenen hikayelerde en yüksek düzeyde bulunan hikaye elementinin %80 ile “başlatıcı olay” olurken en düşük düzeyde bulunan hikaye elementi ise %30 ile “girişim” olmuştur. Ortaokul 5.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan hikâye edici metinlerin, hikâye haritası yöntemine göre

hikâye elementlerini bulundurma düzeyinin araştırıldığı bu çalışmamızla karşılaştırıldığında her iki çalışmada da “başlatıcı olay” en fazla yer verilen hikâye elementi olurken en az yer verilen hikâye elementi yukarıda bahsedilen çalışmada “girişim” olurken bizim çalışmamızda “tepki” olmuştur. Her iki kitabın da farklı yayın kurulu tarafından hazırlanması bu durumda etkili olabilir.

Doyumgaç, (2016) Ömer Seyfettin 10 hikâyesinin hikâye haritası yöntemine, metin elementlerine ve çocuk edebiyatına göre incelemesini yaptığı çalışmasında bütün hikâyelerde hikâye elementlerine yer verilmiş fakat bu elementlerin detaylı açıklaması yapılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ortaokul 5.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan öyküleyici metinlerin, hikâye haritası yöntemine göre hikâye elementlerini bulundurma düzeyinin araştırıldığı bu çalışmamızla karşılaştırılınca her iki çalışmada da “başlatıcı olay” en fazla yer verilen hikâye elementi olmuştur. En az yer verilen hikâye elementi ise yukarıda bahsedilen çalışmada “zaman” olurken bizim çalışmamızda “tepki” olmuştur. Bu durumda Doymuğaç, (2016) yapmış olduğu çalışmanın materyalinin tamamıyla hikaye türü olup ders kitabı mahiyetinde olmaması etkili olabilir.

“Türkçe Dersi Öğretim Programı” nda yer alan Metindeki hikâye unsurlarını belirler (MEB, 2018). Kazanımı başlığı altında olay örgüsü, şahıs ve varlık kadrosu, mekân, zaman, anlatıcı gibi hikâye unsurlarına yer verilmektedir. Yaptığımız çalışmada ulaşılan sonuç itibarıyla “olay örgüsü” başlığında başarılı bir durum söz konusu iken diğer unsurlarda aynı başarıyı görememekteyiz. Bu bakımda kitaplarda yer alacak hikâye edici metinlerin hikâye elementlerini bulundurma düzeyine bakılarak kitaplara alınması, öğrencilerin okuduğunu anlama düzeylerine olumlu katkı yapabilir. Hikâye haritası yöntemi, hikâye edici metinlerin öğrenciler tarafında ayrıntılı bir şekilde kavranmasını sağladığından kitaplarda uzmanlar tarafından oluşturulmuş hikâye haritalama şemalarına yer verilebilir.

5. SONUÇ

Ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan öyküleyici metinlerin, hikâye haritası yöntemine göre hikâye elementlerini bulundurma düzeyini belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada Anıttepe Yayıncılık tarafından hazırlanan “5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı” ndan bulunan öyküleyici metinler bu çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır.

5. Sınıf Türkçe ders kitabındaki hikâye edici metinlerde hikâye elementleri değerlendirme ölçeğine göre yapılan değerlendirme sonucunda en yüksek puanı “6 Mart 1915 Gecesi” isimli metin (16 puan) almıştır. Diğer metinlerin düşük puan alması, niteliksiz olduğu anlamına gelmemektedir. Bu çalışmadaki amacımız hikâye elementlerinin metinlerde ne düzeyde olduğunu ortaya koymaktır.

5. Sınıf Türkçe ders kitabındaki hikâye edici metinlerde yer alan metin elementleri bulundurma düzeyi en yüksek %80,76 ile “başlatıcı olay” olurken en düşük %46,15 ile “tepki” olmuştur.

Kitapta hikâye edici metinler içerisinde yalnızca dört metinde hikâye elementlerinin tamamına yer verilmemiş, diğer metinlerin tamamında bütün hikâye elementlerine ayrıntılı bir

şekilde olmasa da yer verildiğini görmekteyiz. Kitapta yer alan hikâye edici metinlerde özellikle “tepki” unsurunun çok az yer alması dikkate değerdir.

KAYNAKÇA

- Akça, G. (2004). İlköğretim 4.sınıf Türkçe ders kitaplarındaki hikâye edici metinlerin hikâye yapısına uygunluğu. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 6-9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Akyol, H. (2010). *Türkçe öğretim yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bozpolat, E. (2012). *Pozisyon tekniği ile kullanılan hikaye haritası yönteminin öğrencilerde okuduğunu anlama becerisini geliştirmeye etkisi*. (yayınlanmamış doktora tezi). Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çoban, A. ve Tabak, G. (2011). İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki hikâyelerin hikâye haritalama yöntemine göre incelenmesi. *Journal of European Education*, 43-50.
- Çoşkun, E. (2005). *İlköğretim öğrencilerinin öyküleyici anlatımlarında bağdaşıklık, tutarlılık ve metin elementleri*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Davis, Z., & McPherson, M. (1989). Story map instruction: A road map for reading comprehension. *The Reading Teacher*, 232-240.
- Doyumgaç, İ. (2016). Ömer Seyfettin hikâyelerinin hikâye haritası yöntemine, metin elementlerine ve çocuk edebiyatına göre incelenmesi. *AKRA Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 211-234.
- Göçer, A. (2017). *Türkçe özel öğretim yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Güneş, F. (2013). *Türkçe öğretimi yaklaşım ve modeller*. Ankara: Pegem Akademi.
- Karadutlu, L. (2022). *Hikâye haritası yönteminin ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin okuduklarını anlama düzeylerine etkisi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ağrı.
- Kolaç, E. ve Dal, S. (2021). *Etkinliklerle Türkçe öğretimi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- MEB. (2018). *Türkçe dersi öğretim programı*. Ankara: MEB.
- Oğuzkan, F. (2000). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Önal, A. ve Maden, S. (2020). Ortaokul öğrencilerinin hikâye edici metinlerinde temel yapı unsurları. *Kuram ve Uygulamada Sosyal Bilimler Dergisi*, 44-55.
- Temizyürek, F. ve Türkben, T. (2021). *Türkçe öğretimine genel bir bakış el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.

Wach, E. (2013). Learning about qualitative document analysis. Retrieved from www.ids.ac.uk

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Ek 1. Hikâye Elementleri Değerlendirme Ölçeği (Çoşkun, 2005)

Yönerge: Hikâyeyi önce genel bir izlenim edinmek için okuyunuz, sonra her bir hikâye elementini puanlamak için tekrar okuyunuz. Her bir element için, uygun puanı belirleyiniz. Daha sonra hikâye elementlerinin puanlarının toplamını hesaplayınız.

1. Ana Karakter

0 Puan: Öyküde bir ana karakter belirtilmemiştir.

1 Puan: Ana karakter sunulmuş, fakat sadece ismi verilmiştir. Ana karakter hakkında çok az bilgi ve ayrıntı verilmiştir.

2 Puan: Ana karakter ayrıntılarıyla betimlenmiş ve oldukça inandırıcı biçimde sunulmuştur.

2. Mekân

0 Puan: Öyküde bir mekân belirtilmemiştir.

1 Puan: Mekân belirtilmiş fakat mekân hakkında çok az ayrıntı verilmiştir.

Örneğin, “Atlanta Kasabası” .

2 Puan: Mekân belirtilmiştir. Bunun yanı sıra betimlenmiş veya sıradan bir mekân olmadığı belirtilmiştir. Örneğin, “iki nehir arasında 5 km²’lik bir alana sahip Atlanta Kasabası” veya “yeni gezegen Andromeda”.

3. Zaman

0 Puan: Öyküde bir zaman belirtilmemiştir.

1 Puan: Zaman belirtilmiştir, fakat geleneksel anlatım içinde belirsiz bir zaman olarak ifade edilmiştir. Örneğin, “Bir zamanlar ...” veya “Uzun zaman önce ...”

2 Puan: Zaman, geleneksel olmayan bir anlatım içinde, belli bir vakti ifade edecek şekilde veya tamamlayıcı bilgilerle birlikte belirtilmiştir.

Örneğin, “30 Mart günü öğleden sonra” veya “Çok uzun zaman önce, henüz insanoğlu yaratılmamışken...”

4. Başlatıcı Olay

0 Puan: Öyküde ana karakterin bir amaç oluşturmasını sağlayan başlatıcı bir olay verilmemiştir.

1 Puan: Öyküde ana karakterin bir amaç oluşturmasını sağlayan başlatıcı bir olay verilmiştir. Başlatıcı olay, doğal bir olay (heyelan), bir içsel tepki (yalnızlık) veya dışa dönük bir davranış hareket (Yaşlı kadın mücevheri çaldı.) olabilir.

2 Puan: Başlatıcı olay karmaşık (iç içe olaylar halinde), şaşırtıcı veya iyi betimlenmiş bir şekilde sunulmuş ise bir puan ekle. Örneğin, “Bir meteor, dağa çarptı. Bu çarpma köyün, heyelan altında kalmasına yol açtı. Bu yüzden köylüler sahip olduğu her şeyi kaybetti.” veya

“Annesi onu günler boyunca evde bırakmıştı. Bu yüzden Can günlerdir kendini yalnız hissediyordu.”.

5. Amaç

0 Puan: Ana karakterin amacı belirtilmemiştir.

1 Puan: Ana karakterin amacı belirtilmiş, fakat yeterince açık ve anlaşılır bir şekilde ortaya konulmamıştır. Örneğin, “Bülent, bir şey yapmaya karar verdi.”

2 Puan: Ana karakterin amacı açık ve anlaşılır bir şekilde ortaya konulmuştur.

Örneğin, “Bülent arkadaşını kurtarmaya karar verdi.”

3. Puan: Öyküde açık ve anlaşılır şekilde ifade edilmiş 2 veya daha fazla amaç varsa bir puan ekleyiniz.

6. Girişim

0 Puan: Öyküde ana karakterin, amacını gerçekleştirmek için yaptığı girişim hiç belirtilmemiştir.

1 Puan: Ana karakterin amacını gerçekleştirmek için girişiminin ne olduğu belirtilmiştir.

2-4 Puan: Aşağıdaki durumların her biri için bir puan ekleyiniz.

A) Girişimler ve olaylar mantıksal bir sıra ile gerçekleşmiştir.

(Örneğin olaylar arasında çelişki yoktur.)

B) Durumlar ve çıkmazlar ustalıklı ve özgün bir biçimde çözülmüştür. Örneğin, “Bill, düşmanlarını yakalamak için bir lazer yansıtıcı icat etti.”

C) İyi düzenlenmiş birden fazla olay örgüsü (episode) var. Örneğin, ana karakterin denediği bir girişim başarısız oluyor ve sonra bir başka girişimde bulunuyor (Ana karakter kaleye hücum ediyor, fakat dökülen kızgın yağ yüzünden geri çekilmek zorunda kalıyor; sonra gizlice bir tünelden geçmeyi deniyor). Benzer şekilde ana karakter, seyahati sırasında bir yere gidiyor, sonra başka bir yere gidiyorsa bir puan ekleyiniz.

7. Sonuç

0 Puan: Öyküde belirli bir son yok, sonuç eksik kalmış veya öykü tamamlanmamış görünüyor. Bir başka deyişle, ana karakterin girişimlerinin uzun vadeli sonuçları ortaya çıkmamıştır.

1 Puan: Ana karakterin girişimlerinin uzun vadeli sonuçları ortaya çıkmıştır. Fakat sonuç, oldukça sıradan bir tarzdadır. Örneğin, “Ondan sonra hep mutlu yaşadılar.” veya “Bülent, ejderhayı öldürdü ve prensesi kurtardı.”

2 Puan: Ana karakterin girişimlerinin uzun vadeli sonuçları ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra sonuç şaşırtıcıdır veya bir ahlâkî değer içerir.

Örneğin, “Kartal, ‘Ok’ ismini işte böylece aldı.”, “Bunun sonucunda yalan söylemenin sorunları çözemeyeceğini anladı.”

8. Tepki (Öykünün herhangi bir yerinde ifade edilebilir.)

0 Puan: Ana karakterin tepkileri sunulmamıştır.

1 Puan: Ana karakterin bazı tepkileri ifade edilmiştir. Örneğin, “Çocuk yaptığı işten dolayı mutluydu.”

2 Puan: Ana karakterin tepkileri derinlemesine ifade edilir. Örneğin, “Bu kötü günümde herkesten nefret ediyorum. Çok kızgınım. Beni neden küçük düşürdüler.”

Atıf İçin/For Citation: Karadutlu, L. ve Kılıç, Y. (2022). Ortaokul 5.sınıf Türkçe ders kitabındaki hikâye edici metinlerin hikâye haritası yöntemine göre incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 8(2), 123-135.